

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvscvla Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis

Marca, Pierre de

Parisiis, 1681

Capvt VI. De synodo Africana habita Caesario & Attico Cons.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14704

gustior erat quàm fuerit postea canon Ecclesiæ catholicæ ; quæ pro canonicis scripturis libros aliquot habuit quos Iudæi in sua notitia non describebant , ut de libris Machabæorum disertè docuit Augustinus. Inter ipsos quoque veteres Ecclesiæ Christianæ magistros de quibusdam libris controversum fuit , non sanè an eorum lectio ad pietatem conducirer, sed an pari auctoritate cum aliis censer deberent. quod tandem his definitionibus Innocentii & Africani Concilii compositum est. Inde factum ut in collectione Dionysii ultimus canon id est sexagesimus Laodicenæ synodi desideretur , in quo , juxta sententiam orientalium , veteris & novi testamenti libri canonici describuntur , quoniam à definitione occidentalis Ecclesiæ discrepabat. Quam tamen regulam sexagesimam vetus collectio non rejecit ; quia in plerisque illi conveniebat cum Romanæ & occidentalis Ecclesiæ usu , qui canone Carthaginensi explicatur.

C A P V T V I.

*De synodo Africana habita Cesario
& Attico Conf.*

I. **S**VPEREST ut discutiamus quæ ratio Dionysium impulerit ut duo

nobis Concilia obtrudat habita Cæsario & Attico Consulibus, alterum nempe sexto Kalendas Iulias, ubi constitutum ait *ut nullus Episcoporum naviget sine formata Primatis*, & addit, *Gesta in authenticis, qui queret, inveniet*, alterum iisdem Consulibus v. Kalend. Septembris, ex quo plura capitula proponit. Attamen dubium non est quin hæc synodus una sit, quam in duos conventus partitur: quoniam, ut discimus ex Aurelii interlocutione quam habuit v. Kalendas Septembris, Legati ex omnibus provinciis Africæ non advennerant ad diem præstitutam Concilii, quidam verò diem Concilii prævenerant. Cum istis quædam tractavit Aurelius, quæ deinde in plenario Concilio relecta sunt. Vnde factum ut quædam capitula tribuat Dionysius priori conventui, inter quæ illud observat de vetita navigatione absque formata Primatis, reliqua verò secundo. Qui tamen duo conventus in unum Concilium tandem coaluere, adeo ut quæ in primo erant tractata, in secundo sint relecta, & omnium Legatorum auctoritate definita. Quare vetus collector unà cum Ferrando canones horum conventuum rectissimè solo Concilii tertii nomine comprehendit: ubi canone xxviii. in editis Episcopi prohibentur trans mare pro-

ficisci inconsulto primæ sedis Episcopo, ut ab eo formatam accipiant. Qui quidem transcriptus est in Concilium sextum canone XXIII. paucis verbis tum additis, tum omissis. Sed eum Ferrandus citat ex Carthagenensi tertio, ubi revera eum quoque constitutum fatetur Dionysius. Ait ergo Ferrandus numero XLVI. *Vt Episcopi sine formata Primatis non navigent. Concil. Carthagenense tit. XXXVI.* Qui quidem titulus XXXVI. non solum accedit ad XXVIII. prout exstat in editis Concilii Carthagenensis tertii; sed numerum XXIII. Concilii sexti excedit, ubi hac de re constitutum; imò & omnium canonum ejus Concilii numeros superat, qui XXXIII. comprehensi sunt.

II. Interim monendus est lector, in collectione Græca Conciliorum Africanorum seriem sincerius conservatam quam in editione Latina Dionysii Exigui juxta editionem Moguntinam & Parisiensem. Quippe allocutionem Aurelii habitam in Concilio sub Cæsario statim sequuntur canones, quorum primus apud illum auctorem est ille de probando breviario Hipponensi. In editione verò Latina, perverso ordine, librariorum vitio, allocutionem Aurelii sequitur Concilium habitum sub consulatu Stiliconis.

III. Illud quoque observandum est, aliquando sinceriores esse textum in collectione veteri quàm in collectione Dionysii, quod non est animus in quibusque variis lectionibus persequi; illustriora tantùm discrimina adnotabo. In canone xxxiv. Concilii tertii rectè legitur in veteri: *Vt ægrotantes, si per se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium, hi qui sui sunt, periculo proprio dixerint, baptizentur.* Cujus sententiam sic Ferrandus rectè expressit num. c c ii. *Vt ægrotantibus, quando loqui non possunt, si pro eis testimonium alii dixerint, baptismus non negetur.* Concil. Carthagin. tit. x l i. Apud Dionysium, in editione Moguntina, canone xii. Concilii Africani: *Vt ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium hi qui suis periculo proprio affuere dixerint, baptizentur.* Hæc lectio sapit glossema parum felicitis critici, qui *periculo proprio* de periculo ægritudinis contrahendæ explicuit. quod pertinet ad fidem testium, qui periculo suo testantur, reddituri scilicet testimonii sui rationem severo judici quem nihil latet eorum quæ geruntur. Et si enim legibus vetitum sit ne domesticorum testimonia admittantur, placuit tamen patribus ut suo periculo favore ægri reciperentur. Sincerior est lectio quam ex ve-

teri codice Nicolai Fabri V. C. expressit in editione canonum Africanorum Christophorus Iustellus : *Vt ægrotantes , si pro se respondere non possunt , cum voluntatis eorum testimonium sui periculo proprio dixerint , baptizentur.* Perinde est autem respondere *per se* , ut est in veteri , ac *pro se* , ut est apud Dionysium & apud Ferrandum atque Fulgentium. Apertior autem est sententia in veteri , *hi qui sui sunt* , quod sapit glossema , quàm *sui* , ut est in authentico. Quæ lectio , licet vera , in errorem induxit Græcum hujus collectionis interpretem , qui *suos* non ad domesticos retulit , ut debuerat , sed ad ægros ipsos , nullo sensu : ὅτε τοὺς ἀδενουῦτας, οἵτινες ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀποκρίνεσθαι οὐ δύνανται, τότε βαπτίζονται, ὅτε τῆ αὐτῶν προαίρεσει, ἢ καὶ αὐτῶν μαρτυρίαν κινδύνῳ ἰδίῳ εἴπωσιν. Isto exemplo cautum quoque fuit salutem ejus ægri qui petita pœnitentia morbo oppressus obmutuit, aut in delirium incidit : cui, si testimonium dederint eius postulationis qui eam audierunt , beneficium pœnitentiæ & reconciliationis tribuitur. Concilium Carthaginense IV. can. LXXVI.

IV. Sed non omittenda est elegans disputatio , super hujus canonis sententia , Ferrandi Diaconi & Fulgentii Ruspensis. Ille hunc interrogavit per epistolam an

baptismus cujusdam colore Æthiopsis, qui ex ultimis barbaræ provinciæ finibus serviturus Carthaginem adductus fuerat, & post absolutam catechumenorum exercitationem professamque publicè fidem in ægritudinem inciderat, amissoque sensuum usu, domini sui studio in solenni Paschæ baptismo unà cum aliis tinctus fuerat, an baptismus ille, aliis pro eo fidem spondentibus, homini adulto, qui originis peccato propria quoque addiderat, sufficeret ad remissionem peccatorum, infantium exemplo, qui solius originalis peccati sunt rei. Tum sibi hunc canonem Africanum objit: *Video, inquit, in hoc articulo posse usitatam canonum proponi sententiam, quæ infirmos jubet, si pro se respondere non valeant, sed eorum voluntati testimonium sui proprio periculo dixerint, baptizari. Sub qua definitione magis arbitror quid Ecclesia facere debeat imperatum quàm quid ille percipiat indicatum; videlicet ut minister verbi liber sit à culpa negligentiae, non ut ille ostendatur consors particepsque justitiæ.*

Respondet graviter Fulgentius, & longa disputatione concludit baptismi salutaris effectum non fraudari hunc baptizatum; moxque addit: *Proinde firmissimè tenenda est illa canonum sententia paternorum, quæ infirmos jubet, si pro se respondere non va-*

leant, sed eorum voluntati testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizari. Viderunt enim sancti patres ream non esse voluntatem quæ impedita cognoscitur, non mutata, nec debere denegari sacramentum baptismatis ubi firmitas cognoscitur voluntatis. Hoc autem statuantes sancti patres, & quid Ecclesia facere debeat, & quid ille percipiat, indicarunt. Neque enim hoc Ecclesia faceret si ille nullum in hoc factò beneficium percepisset. Mox post pauca: Quia veraciter columna & firmamentum veritatis ab Apostolo Ecclesia nuncupatur, quicquid secundum ipsius Ecclesie constituta in sanctis mysteriis redemptionis & reconciliationis humanae intra eam datur & accipitur, firma veritate datur, firma veritate percipitur. Postea refellit Ferrandi conjecturam: Dixisti propterea hoc paternis canonibus definitum, ut minister verbi liber sit à culpa negligentiae. Quomodo autem in hac negligentia culpam minister incurrit, si in diligentia non aliquid proficit. Mox: Proinde debet secundum paternos canones infirmus ille, cujus voluntati non deest attestatio proximorum, sine dubio baptizari, ut & minister verbi liber sit à culpa negligentiae, & ille fiat consors particepsque iustitiae.

V. Ceterum dissimulandum non est duriorum esse Fulgentii sententiam in alio capite & alienam à beato Ambrosio; qui

fuit benignior, & hodiernæ scholarum doctrinæ præivit, docens Valentinianum Augustum, qui catechumenum in Ecclesia gerebat, oppressum ante susceptum baptismum, non fraudari fidei suæ effectu. Unde profluxit vim baptismi voto desiderati, qui dicitur baptismus flaminis, æquare baptismum re ipsa susceptum. Fulgentius verò istum Æthiopem catechumenum, cui nec credulitas defuit nec fidei professio, ideo salvum asserit quia revera tinctus fuit. *Neque enim ab hac sententia, inquit, id est, de salute Æthiopis, nostrum animum revocare debet ulla suspicio, ne quis dicat quòd ille salvus esset si nec ad ipsam tinctionem corporis pervenisset, cum utique non dicamus illum sine baptismi sacramento, sola confessione potuisse salvari. Qui enim crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. Illum utique adolescentem, quia credidisse & confessum fuisse novimus, ideo per sacramentum baptismatis salvum fuisse firmamus. Qui si non baptizaretur, non solum nesciens, sed etiam sciens, nullatenus salvaretur. Via enim salutis fuit in confessione, salus in baptisate.*

VI. Deinde in eodem Concilio canone xxxv. sic habet vetus: *Ut scenicis atque histrionibus ceterisque huiusmodi personis, vel apostaticis conversis vel reversis ad Dominum, gratia vel reconciliatio non negetur.* Absunt à Dio-

nyfii collectione Latina hæc verba: *Vel apò-
staticis conversis vel reversis ad Dominum gratia
vel &c.* quæ tamen extant in Græca inter-
pretatione Dionysii. Ut vel hinc pateat
librariorum vitio ea jam olim omissa fuis-
se in Latinis codicibus. Græca sic se ha-
bent: ὡς τε τοῖς σκλιωκοῖς, ἔ μίμοις, καὶ τοῖς λο-
ποῖς τοιουτοτρόποις προσώποις, ἢ ὑποστάταις,
μετανοοῦσι, καὶ ὑπιστρέφουσι πρὸς τὸν θεόν, καὶ
ἢ καταλλαγὴν μὴ ἀρνεῖσθαι. Quæ rectè red-
dunt lectionem quæ est in veteri; cuius
hæc est sententia. Non solùm scenicis &
histrionibus & ceteris hujusmodi perso-
nis, mimis puta, thymelicis, & universo
gregi qui ludit in theatris, & paganam
gentilemque vitam agit, si ad Domi-
num convertantur, hujusmodi gratiam
non esse denegandam, baptismi scilicet,
sed etiam iisdem, si apostasia & desertio-
ne à fide cùm defecerint, revertantur
deinde, non esse denegandam reconcilia-
tionem. Rectè dicuntur *apostatici* fidei
desertores, ut in codice Theodosiano,
quos Græcus interpret *ὑποστάταις* usitato
verbo reddidit. De histrionibus qui ad
Christianitatis gratiam venire voluerint,
ne cogantur ad eadem exercenda, legem
petendam statuit canon septimus Con-
cilii Carthaginensis anno quadringentesi-
mo primo, post consulatum Stiliconis.

VII. Canon de legendis passionibus
 martyrum est XIII. Concilii Africani
 apud Dionysium, alieno loco positus, cum
 sit appendix canonis editi de scripturis
 divinis; cujus exordium cum sic concep-
 tum sit, *Item placuit ut præter scripturas
 canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine
 divinarum scripturarum*, post enumeratos
 legis divinæ libros rectè subjungitur in
 veteri collectione: *Liceat etiam legi passiones
 martyrum, cum anniversarii dies eorum cele-
 brantur*. Quare hunc ordinem secutus Fer-
 randus, postquam expressit è titulo XLV.
 Concilii Carthaginensis ut præter scrip-
 turas canonicas nihil in Ecclesia legatur,
 addit ex titulo XLVI. ejusdem Concilii:
*Vt non liceat passiones martyrum legere in na-
 talibus eorum*. Sed emendandum est erra-
 tum quod in hunc locum irrepsit; delenda
 negatio; legendumque, *Vt etiam liceat*.
 facili lapsu in manuscriptis codicibus le-
 gendi non pro *etiam*, ob literarum brevia-
 tionem.

Ex editione
 Petri Pi-
 thœi.

VIII. Non omittenda quoque est
 illa lectio cannois XLII. qui est vigesi-
 mus Concilii Africani apud Dionysium.
 Agitur de plebibus quæ diœcesi epis-
 copali subjectæ nunquam proprios Epis-
 copos habuerunt: ubi contumacium Pres-
 byterorum factione popularium ani-

mi concitati, proprium Episcopum scilicet in sua diœcesi habere postulant, exoso propter superbiam legitimo pastore, quod ne fiat, prohibetur. Sed locus adducendus est ex veteri collectione, ut ibi doceatur esse sinceriolem lectionem quam quæ habetur apud Dionysium. *At verò, inquit Epigonius, quia nonnulli, quodam dominatu adepti, communionem fratrum abhorrent, vel certè cum elevati fuerint, quasi in quadam arce, tyrannicam sibi dominationem vindicant.* Significat typhum secularem & tumorem quorundam Episcoporum, qui dominatum in clero exercebant, & in cathedram elevati, ac si esset solium quoddam regium & arx velut imperii, tyrannicam sibi dominationem vindicabant. *Elevari* est dictio illius ætatis, quæ provectionem Principum significat sæpe apud Marcellinum & alibi, quò alludit canon iste cum elevatos Episcopos & velut in arce collocatos proponit. Sanè cathedra episcopalis sublimior erat & velut in fastigio constituta, unde possent Episcopi de superiori loco fideles monere; ut docent, non solum auctor constitutionum apostolicarum, sed veteres plerique, & ipsum Concilium Carthaginense quartum canone xxxv. Hinc illa Gregorii Nazianzeni in ora-

tionem ad synodum Constantinopolitanam:

καίρι μοι ὡ καθέδρα, τὸ ἐπίφθονον ὕψος τοῦτο,
 καὶ επικίνδυνον. *Vale ὀ cathedra, invidiosum
 hoc & periculosum fastigium.* Hoc dicendi
 genus periit apud Dionysium, ubi hæc
 sunt verba: *Quia nonnulli, quodam domi-
 natu adepti, communionem fratrum abhorrent,
 vel certè cùm depravati fuerint, quasi in qua-
 dam arce tyrannica sibi dominatum vendicant.*
 Confer hæc verba cum superioribus, &
 veteris collectionis fidem laudabis.

IX. Attamen vetus collector aucto-
 ritate sibi delegata usus, quædam sibi li-
 cere putavit quæ non cadunt in exscrip-
 torem merum vel in hominem privatum.
 quod in reliquis Conciliis ostendemus
 uberius. in hoc unum & alterum obser-
 vabimus.

Caput istius Concilii de visitandis pro-
 vincijs, quod est xix. numero apud Dio-
 nysium, omissum est in antiqua collectio-
 ne: quoniam cùm restrictum sit ad spe-
 ciale negotium Mauritanix visitandæ ab
 Aurelio, à quo se tunc officio excusavit,
 nec possit res ipsa trahi ad consequentiam,
 inutiliter paginas illius collectionis occu-
 paret, quæ ad generalem disciplinæ infor-
 mationem pertinere debet.

Vice versa canon xlix. Concilii ter-
 tii, quo cavetur ut Episcopi vel clerici

pauperes qui agros vel prædia comparaverint post ordinationem, Ecclesiæ illa conferant, omissus est à Dionysio in recensendis canonibus Concilii hujus sub Cæsario & Attico Coss. quia confirmatus cum fuisset à Concilio sexto, eum eo loco retulit, nempe canone xxxii. & abstinuit ab eo repetendo in actis Concilii tertii.

CAPVT VII.

De Concilio Carthagenensi quarto.

I. **S**EQUITUR in veteri collectione Concilium Carthagenense quartum, habitum Honorio August. I V. & Euty-chiano Coss. sexto Idus Novembris, anno scilicet trecentesimo nonagesimo octavo, quod repudiandum esse Iustellus edicit, & plerique cum ipso sectarii, nec ullam fidem adhibendam canonibus centum & quatuor qui huic Concilio adscribuntur. Quam fiduciam ex eo desumunt quòd nec Dionysius nec Ferrandus hujus Concilii meminere, ejusque prima mentio apud Isidorum Mercatorem habeatur, qui mercibus minùs vendibilibus compilationem suam suffercit, in quarum fascem Concilium istud ferè compingunt.

II. Sed